

DR RAFAŁ CZYŻYCKI

Uniwersytet Szczeciński
Wydział Zarządzania i Ekonomiki Usług
email: rafal.czyzycki@wzieu.pl

WPŁYW FUNDUSZY POMOCOWYCH UNII EUROPEJSKIEJ NA WZROST WEWNĘTRZNEJ SPÓJNOŚCI REGIONÓW W POLSCE

Słowa kluczowe: Unia Europejska, polityka regionalna, rozwój społeczno-gospodarczy, spójność

Abstrakt. Podstawową misją polityki rozwoju regionalnego Unii Europejskiej jest wzrost poziomu spójności wewnętrznej w ramach całej organizacji. Zbyt duże zróżnicowania regionalne są bowiem niekorzystne nie tylko dla obszarów biednych, ale także dla obszarów bogatych, nie wspominając o interesach całej organizacji. Z tego względu dążeniem UE jest osiągnięcie tzw. spójności (kohezji) rozumianej zarówno w ujęciu ekonomicznym, społecznym i przestrzennym (terytorialnym). Głównym celem artykułu jest ocena efektywności wykorzystania europejskich funduszy pomocowych jako determinantów nie tylko rozwoju społeczno-gospodarczego poszczególnych województw w Polsce, ale przede wszystkim wzrostu ich wewnętrznej spójności społeczno-gospodarczej oraz wskazanie tych obszarów inwestycji, które mają istotne znaczenie w takim rozwoju. W artykule zaprezentowano wyniki badań stopnia zależności pomiędzy wartością realizowanych w poszczególnych województwach projektów współfinansowanych ze środków pomocowych UE a rozwojem społeczno-gospodarczym tych województw. Dokonano oceny znaczenia obszaru lokowania tego typu inwestycji na rozwój poszczególnych regionów. Rozwój społeczno-gospodarczy został zbadany zarówno w ujęciu ogólnym, jak i w wymiarze społecznym, gospodarczym i środowiskowym.

Impact of European Union Funds on the increase of internal cohesion of regions in Poland

Key words: European Union, regional policy, socio-economic development, cohesion

Abstract. The fundamental objective of European regional policy is to achieve equality of economic, social and territorial development by redistributing financial resources between regions. The main aim of the article is to assess the effectiveness of using European aid funds as a determinant not only of socio-economic development of particular voivodships in Poland but above all of their internal socio-economic cohesion. The article presents the results of research on the degree of dependence between the value of projects co-financed by the EU funds implemented in particular voivodships and increasing the internal coherence of these

voivodships. An assessment has been made of the impact of the localization of this type of investment on the change in the determinants of the development of individual regions in the social, economic and environmental dimensions.

Wprowadzenie

Podstawowym celem europejskiej polityki regionalnej jest dążenie do wyrównywania dysproporcji w rozwoju gospodarczym, społecznym i terytorialnym poprzez redystrybucję środków finansowych między regionami. Ma to zapewnić harmonijny rozwój Unii Europejskiej, co oznacza redukcję różnic i osiągnięcie spójności między poszczególnymi regionami. Polityka regionalna UE nakierowana jest szczególnie na regiony zacofane gospodarczo, dotknięte upadkiem przemysłu, ale dotyczy również obszarów rolnych i nadmorskich, w których ludność utrzymuje się z rybołówstwa oraz obszarów o niskiej gęstości zaludnienia (Pierchalska, 2004). Celem takich działań jest wzrost poziomu spójności wewnętrznej w ramach całej organizacji, ponieważ duże zróżnicowania regionalne są niekorzystne nie tylko dla obszarów biednych, ale także dla obszarów bogatych. Z tego względu UE dąży do osiągnięcia tzw. spójności (kohezji) rozumianej zarówno w ujęciu ekonomicznym (ocenianym za pomocą produktu krajowego brutto na mieszkańca weryfikowanego parytetem siły nabywczej), społecznym (charakteryzowanym zróżnicowaniem stopy bezrobocia) i przestrzennym (ocenianym najczęściej miernikiem ilości konsumentów osiągniętych w danym czasie) (Szlachta, 2000). Dysproporcje terytorialne zarówno w Polsce, jak i w UE charakteryzują się jednak tendencją wzrostową, co jest zjawiskiem naturalnym i wynika bezpośrednio z szybszego wzrostu gospodarczego generowanego przede wszystkim przez obszary metropolitalne i najważniejsze miasta. Skierowanie większości działań polityki regionalnej na zahamowanie procesów prowadzących do zwiększenia dysproporcji terytorialnych – kosztem działań prorozwojowych – w dobie globalizacji może okazać się mało efektywne, z punktu widzenia zapewnienia stałego wzrostu gospodarczego i podniesienia jakości życia (*Krajowa Strategia Rozwoju Regionalnego 2010–2020*, s. 30). Negatywne efekty takich działań były już obserwowane w przeszłości, kiedy to w latach 50. i 60. XX wieku polityka regionalna, prowadzona w większości krajów OECD, skupiona była głównie na osiągnięciu większej równości i zrównoważonego wzrostu w okresie szybkiego uprzemysłowienia. Główne instrumenty podlegały modelowi redystrybucji bogactwa w postaci centralnie sterowanych transferów finansowych oraz szerokiej skali inwestycji publicznych. Liczne badania europejskie i światowe wskazywały jednak na rozczarowujące wyniki, głównie ze względu na powolny proces konwergencji. Z analiz OECD dla lat 1980–2005 wynika, że w około jednej trzeciej

krajów OECD regionalne zróżnicowania PKB *per capita* wzrosły, w jednej trzeciej spadły, natomiast w pozostałej części krajów nie zaobserwowano wyraźnej zmiany trendów (Krajowa Strategia Rozwoju Regionalnego 2010–2020, s. 14). Obecnie nastąpiła zmiana paradygmatu polityki regionalnej, która polega przede wszystkim na: (1) silnym ukierunkowaniu interwencji publicznej na wzmacnianie konkurencyjności regionów oraz odblokowaniu procesów wzrostowych przez pełniejsze wykorzystanie przewag konkurencyjnych i potencjałów rozwojowych, (2) odejściu od modelu krótkoterminowych, odgórnie dystrybuowanych dotacji „dla najmniej uprzywilejowanych obszarów” na rzecz wieloletniej, zdecentralizowanej polityki rozwojowej ukierunkowanej na wspieranie wszystkich regionów, (3) odejściu od rozproszonej interwencji do bardziej selektywnych (skoncentrowanych) inwestycji. Celem polityki staje się stymulowanie wszystkich regionów do rozwoju ich potencjału wzrostu przede wszystkim na podstawie ich zasobów endogennych. Wsparcie polityki regionalnej (a więc również przy użyciu zewnętrznych środków pomocowych) ma na celu rozwijanie wewnętrznych czynników wzrostu, a nie jedynie redystrybuowanie dochodów do słabiej rozwijających się obszarów kraju (*Krajowa Strategia Rozwoju Regionalnego 2010–2020*, s. 16).

Bezpośrednio po 1990 roku polityka regionalna w Polsce nie znalazła się na liście ekonomicznych priorytetów państwa. Przyczyna tego zjawiska tkwiła m.in. w uprzywilejowaniu celów makroekonomicznych związanych z równowagą gospodarczą – ograniczenie skali deficytu budżetowego, zmniejszenie skali inflacji, osiągnięcie wewnętrznej wymienialności złotówki. Procesy transformacji ustrojowej prowadziły do szybkiego narastania zróżnicowań regionalnych. Dotyczyło to głównie czterech najważniejszych procesów: zmian na rynku pracy (których najważniejszym elementem było bezrobocie), prywatyzacji gospodarki, inwestycji zagranicznych oraz rozwoju sprzyjającego środowiska biznesowego. Regionalne zróżnicowanie tych procesów prowadziło do silnej polaryzacji regionów kraju na stosunkowo nieliczne obszary sukcesu i udanego przebiegu procesu transformacji – tzw. liderzy transformacji oraz – obszary problemowe o różnym charakterze. To z kolei wraz z częstymi kontaktami międzynarodowymi, które sprzyjają popularyzacji zadań przyjętych w wysoko rozwiniętych krajach demokratycznych Unii Europejskiej, OECD i Rady Europy, przyczyniło się do odbudowy znaczenia polityki regionalnej w Polsce. O wzroście znaczenia polityki regionalnej zdecydowały również procesy związane z przystąpieniem do Unii Europejskiej. Polityka regionalna w tej organizacji ma istotne znaczenie, czego wyrazem jest ich udział w wydatkach budżetowych przekraczający 30% (Makulska, 2004). Polska jeszcze przed przystąpieniem do Unii Europejskiej otrzymywała pomoc finansową z funduszy przedakcesyjnych, których zadaniem było zredukowanie różnic gospodarczych

oraz wsparcie gospodarcze poszczególnych regionów. W ramach programu PHARE (*Poland and Hungary: Assistance for Restructuring their Economies*) w latach 1990–2003 Polska otrzymała środki finansowe w wysokości ok. 3,9 mld euro, z programu ISPA (*Instrument for Structural Policies for Pre-Accession*) – prawie 2,6 mld euro, a z SAPARD (*Special Accession Programme for Agriculture and Rural Development*) – 1,1 mld euro. Po wejściu do Unii Europejskiej Polska stała się natomiast głównym beneficjentem pomocy finansowej skierowanej do członków Unii, która obecnie jest realizowana w ramach trzech programów pomocowych: Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego, Europejskiego Funduszu Społecznego i Funduszu Spójności (zamiast którego do 2006 roku funkcjonowały: Europejski Fundusz Orientacji i Gwarancji Rolnej oraz Finansowy Instrument Orientacji Rybołówstwa). W latach 2004–2016 z tytułu członkostwa w UE Polska otrzymała pomoc w wysokości prawie 90 mld euro netto.

Głównym celem artykułu jest ocena efektywności wykorzystania europejskich funduszy pomocowych jako determinanty nie tylko rozwoju społeczno-gospodarczego poszczególnych województw w Polsce, ale przede wszystkim wzrostu ich wewnętrznej spójności społeczno-gospodarczej oraz wskazanie tych obszarów inwestycji, które mają istotne znaczenie w takim rozwoju. W artykule zaprezentowano wyniki badań stopnia zależności pomiędzy wartością realizowanych w poszczególnych województwach projektów współfinansowanych ze środków pomocowych UE a zwiększeniem wewnętrznej spójności tych województw. Dokonano oceny wpływu miejsca lokowania tego typu inwestycji na zmianę wartości determinant rozwój poszczególnych regionów w wymiarze społecznym, gospodarczym i środowiskowym.

1. Założenia metodyczne

Pojęcie rozwoju społeczno-gospodarczego jest terminem z zakresu statystyki wielowymiarowej, bezpośrednio niemierzalnym, natomiast opisywanym przez szereg zmiennych diagnostycznych, merytorycznie z tym pojęciem powiązanych. Ze względu na kluczowe znaczenie, lista zmiennych uwzględnionych w tego typu badaniach powinna być przedyskutowana w gronie ekspertów i uznana za najlepiej reprezentującą analizowane zagadnienie. Szerokiego przeglądu literatury w tym zakresie dokonał m.in. Rafał Klóska (2015). Dla potrzeb niniejszego artykułu, uwzględniając dostępność danych na poziomie powiatów, jako zmienne diagnostyczne przyjęto:

- w wymiarze społecznym: przyrost naturalny na 1000 ludności (X_1), zgony niemowląt na 1000 urodzeń żywych (X_2), liczba mieszkań przypadająca na 1000 mieszkańców (X_3),

- w wymiarze gospodarczym: liczba ludności w wieku nieprodukcyjnym na 100 osób w wieku produkcyjnym (X_4), przeciętne miesięczne wynagrodzenie nominalne brutto w gospodarce narodowej (bez podmiotów gospodarczych o liczbie pracujących do 9 osób) (X_5 – zł), stopa bezrobocia rejestrowanego (X_6 – %), liczba podmiotów gospodarki narodowej w rejestrze REGON na 1000 mieszkańców w wieku produkcyjnym (X_7),
- w wymiarze środowiskowym: lesistość (X_8 – %), odsetek ludności korzystającej z oczyszczalni ścieków (X_9 – %), odsetek ludności korzystającej z sieci wodociągowej (X_{10} – %), udział odpadów (z wyłączeniem komunalnych) poddanych odzyskowi w ilości odpadów wytworzonych w ciągu roku (X_{11} – %).

W celu zbadania wpływu wartości zrealizowanych w poszczególnych województwach projektów współfinansowanych ze środków pomocowych UE na zmianę wewnętrzną spójności tych województw, przedmiotem analizy będzie wielkość i struktura takich projektów finansowanych w ramach perspektywy budżetowej 2007–2013, z wyłączeniem projektów realizowanych na terenie więcej niż jednego województwa. Wartości zmiennych diagnostycznych zostaną przeanalizowane w związku z tym dwukrotnie: uwzględniając ich poziom w 2005 roku oraz w 2015 roku. Stopień wewnętrznej spójności poszczególnych województw zostanie oceniony na podstawie kształtowania się wartości klasycznego współczynnika zmienności, zdefiniowanego jako:

$$V_s = \frac{S(x)}{\bar{x}} \cdot 100\% = \sqrt{\frac{n \sum_{i=1}^n x_i^2}{(\sum_{i=1}^n x_i)^2} - 1} \cdot 100\% \quad \text{II.1}$$

dodatkowo istotność zmian w zróżnicowaniu kształtowania się wartości zmiennych diagnostycznych w powiatach wchodzących w skład danego województwa zostanie zweryfikowana za pomocą testu Morgana dla dwóch wariacji o postaci:

$$t = \frac{S_2^2 - S_1^2}{2\sqrt{S_1^2 \cdot S_2^2 \cdot (1 - r^2)}} \cdot \sqrt{n - 2} \quad \text{II.2}$$

gdzie n jest liczbą powiatów w danym województwie, S_1 – odchyleniem standardowym badanej zmiennej w roku 2005, S_2 – odchyleniem standardowym badanej zmiennej w roku 2015, a r jest współczynnikiem korelacji Pearsona między wartościami tej zmiennej w roku 2005 i 2015.

Dane dotyczące wartości wskaźników opisujących rozwój poszczególnych województw pozyskano z systemu STRATEG (<http://strateg.stat.gov.pl>), natomiast informacje o wielkości i strukturze zrealizowanych projektów inwestycyjnych w poszczególnych województwach w ramach funduszy europejskich na lata 2007–2013, w oparciu o dane dostępne na stronie www.mapadotacji.gov.pl (4.10.2017).

2. Wyniki badań

Analizując zmiany zachodzące w stopniu wewnętrznej spójności poszczególnych województw w latach 2005–2015, badanych zmianami wartości klasycznego współczynnika zmienności liczonego dla danych opisujących kształtowanie się przyjętych w pracy zmiennych diagnostycznych w powiatach wchodzących w skład analizowanych województw, należy wskazać na niejednoznaczność otrzymanych wyników. O ile w przypadku wymiaru środowiskowego można mówić o zauważalnym zmniejszeniu się wewnętrznego zróżnicowania województw (poza województwami opolskim, lubuskim i świętokrzyskim w zakresie dotyczącym udziału odpadów poddanych odzyskowi w ilości odpadów wytworzonych w ciągu roku), o tyle w przypadku dwóch pozostałych obszarów (społeczny i gospodarczy) zachodzące zmiany miały różny charakter i poziom. W wymiarze społecznym, w przypadku przyrostu naturalnego przypadającego na 1000 osób w województwach podlaskim i świętokrzyskim, stopień wewnętrznego zróżnicowania zmalał o ponad 130 punktów procentowych, w województwie dolnośląskim o 226 p.p., a w mazowieckim aż o 767 p.p. (z 1532% do 745%). Jednocześnie w województwach: małopolskim, pomorskim i wielkopolskim wystąpił wzrost poziomu zróżnicowania o ponad 100 p.p., w warmińsko-mazurskim i kujawsko-pomorskim o ok. 200 p.p., a w województwie podkarpackim o ponad 478 p.p. Jednocześnie w zakresie liczby mieszkań przypadających na 1000 mieszkańców, w każdym województwie można zauważyć niewielki, nieprzekraczający 5 p.p. wzrost wewnętrznego zróżnicowania. W wymiarze gospodarczym zmiany w zróżnicowaniu kształtowania się poszczególnych zmiennych nie przekroczyły 10 p.p., jedynie w przypadku stopy bezrobocia rejestrowanego, w województwie mazowieckim nastąpił wzrost o 11,6 p.p., w zachodniopomorskim o 13 p.p., a w dolnośląskim – 17,5 p.p. Szczegółowe informacje dotyczące zmian wartości klasycznego współczynnika zmienności dla omawianych zmiennych diagnostycznych w poszczególnych województwach przedstawiono w tabeli 1.

Tabela 1. Kształtowanie się wartości klasycznego współczynnika zmienności dla analizowanych zmiennych diagnostycznych w poszczególnych województwach w roku 2005 i 2015 (w %)

	X1		X2		X3		X4		X5		X6	
	2005	2015	2005	2015	2005	2015	2005	2015	2005	2015	2005	2015
Dolnośląskie	335,59	109,49	52,83	67,84	7,89	10,08	5,70	4,16	22,22	18,43	26,29	43,76
Kujawsko-pomorskie	178,96	391,95	61,12	89,47	9,57	13,03	7,41	3,40	9,05	7,94	21,01	27,03
Lubelskie	187,85	123,95	45,83	72,92	7,25	9,05	11,41	4,64	16,23	13,22	15,30	23,97
Lubuskie	107,11	127,21	43,84	76,32	7,10	8,54	5,33	4,31	8,94	5,98	29,23	38,04
Łódzkie	78,09	58,99	37,92	49,28	9,95	11,44	9,47	4,12	14,78	16,89	21,96	18,88
Małopolskie	206,84	331,21	39,55	68,43	12,15	15,78	8,58	3,15	9,63	10,64	27,86	27,77
Mazowieckie	1531,78	745,12	35,76	56,51	10,23	11,83	11,74	3,43	17,48	15,52	33,79	45,39
Opolskie	102,71	65,88	51,66	44,14	7,01	8,90	5,91	4,30	11,47	10,45	32,68	28,73
Podkarpackie	93,80	572,51	46,20	54,41	8,83	12,19	8,69	4,23	6,87	7,72	23,92	28,21
Podlaskie	267,99	131,87	84,01	62,61	12,96	15,11	11,74	6,37	9,53	6,82	26,34	27,79
Pomorskie	115,00	233,63	51,49	63,15	13,87	18,48	6,29	6,33	14,24	13,83	37,31	46,80
Śląskie	267,28	133,48	40,36	47,37	10,93	13,92	8,99	4,55	18,01	16,69	27,09	36,65
Świętokrzyskie	72,80	48,91	41,70	75,41	7,76	9,10	7,83	3,48	8,43	6,60	30,62	36,08
Warmińsko-mazurskie	83,11	275,39	51,80	54,98	6,49	8,45	6,66	3,17	9,34	7,86	22,30	30,73
Wielkopolskie	68,69	183,84	35,29	57,38	9,87	12,45	5,87	3,36	12,94	10,47	31,33	40,25
Zachodniopomorskie	142,61	127,14	32,56	79,74	7,83	12,77	6,57	4,48	12,57	10,75	24,27	37,27
	X7		X8		X9		X10		X11			
	2005	2015	2005	2015	2005	2015	2005	2015	2005	2015		
Dolnośląskie	22,25	23,81	49,58	48,60	31,70	20,24	7,97	5,58	44,74	27,44		
Kujawsko-pomorskie	22,18	20,51	50,85	49,94	42,89	28,90	7,28	3,33	80,86	46,84		
Lubelskie	26,08	25,23	47,43	47,35	52,00	42,41	16,37	10,44	9,19	17,47		
Lubuskie	18,56	20,53	28,32	28,25	29,30	16,43	6,86	2,71	45,75	14,69		
Łódzkie	18,09	20,71	42,71	41,26	47,29	37,49	7,05	3,68	54,21	31,73		
Małopolskie	28,53	28,56	60,80	61,16	54,44	34,54	33,77	25,20	43,26	33,13		
Mazowieckie	31,54	39,80	37,09	36,74	49,06	38,75	17,94	8,97	46,73	26,56		
Opolskie	25,56	28,10	50,92	50,47	29,76	18,60	2,72	1,69	13,13	28,57		
Podkarpackie	28,37	28,49	58,29	51,99	46,57	23,70	27,67	23,50	59,69	27,58		
Podlaskie	24,95	22,89	48,68	48,07	52,30	42,93	12,97	7,68	33,77	11,93		
Pomorskie	29,81	35,07	50,41	50,27	22,55	13,77	7,42	4,58	47,01	28,04		
Śląskie	21,02	22,10	54,75	55,35	37,19	22,14	11,10	7,67	31,88	14,22		
Świętokrzyskie	27,73	27,57	59,20	59,34	42,63	33,82	14,58	7,43	43,27	47,47		
Warmińsko-mazurskie	19,22	19,45	31,21	30,13	22,59	16,57	7,02	3,73	29,81	24,72		
Wielkopolskie	21,83	24,49	48,73	48,52	33,20	23,03	4,97	2,39	31,30	30,66		
Zachodniopomorskie	26,63	24,07	34,22	34,39	24,46	13,57	4,87	2,29	50,36	48,85		

Źródło: obliczenia i opracowanie własne.

Dokonana powyżej analiza absolutnych zmian w poziomie zróżnicowania poszczególnych zmiennych diagnostycznych jest działaniem niewystarczającym, aby jednoznacznie ocenić znaczenie zachodzących zmian na poziom wewnętrznej spójności województw. Może się bowiem okazać, że nawet duże różnice w wartościach określonych współczynników zmienności w dwóch okresach (przy odpowiednio dużej podstawie porównań) są mniej istotne od zdecydowanie mniejszych zmian innych współczynników (przy wyraźnie mniejszej podstawie porównań). Z tego też względu ocena istotności zachodzących zmian w wewnętrznym zróżnicowaniu poszczególnych województw – pod kątem kształtowania się wartości analizowanych zmiennych diagnostycznych – została dodatkowo opracowana na podstawie testu Morgana dla dwóch wariancji. W tabeli 2 zaprezentowano wyniki testu (otrzymanego zgodnie ze wzorem II.2.) wraz z wartościami *p-value* dla hipotezy alternatywnej mówiącej o istotnym wzroście lub spadku zróżnicowania (mierzonego odchyleniem standardowym) danej zmiennej diagnostycznej w konkretnym województwie w roku 2015, w porównaniu do roku 2005. Na podstawie otrzymanych danych można stwierdzić, że praktycznie w każdym przypadku mamy do czynienia ze statystycznie istotną (na poziomie $p\text{-value} \leq 0,05$) zmianą w poziomie zróżnicowania na przestrzeni analizowanego okresu. Brak istotnych zmian nastąpił tylko w przypadku: przyrostu naturalnego na 1000 mieszkańców (X_1) w województwach kujawsko-pomorskim, lubuskim, podlaskim i śląskim; zgonów niemowląt na 1000 urodzeń żywych (X_2) w województwach lubelskim i łódzkim; liczbie ludności w wieku nieprodukcyjnym na 100 osób w wieku produkcyjnym (X_4) w województwie pomorskim; liczbie podmiotów gospodarki narodowej w systemie REGON na 1000 mieszkańców w wieku produkcyjnym (X_7) w województwach dolnośląskim i kujawsko-pomorskim, podlaskim i zachodniopomorskim; lesistości (X_8) w województwach kujawsko-pomorskim, lubuskim, opolskim i warmińsko-mazurskim; odsetku ludności korzystającej z oczyszczalni ścieków (X_9) w województwie mazowieckim oraz udziałowi odpadów poddanych odzyskowi w ilości odpadów wytworzonych w ciągu roku (X_{11}) w województwie zachodniopomorskim.

Tabela 2. Kształtowanie się wartości testu Morgana (dodatnia wartość mówi o wzroście poziomu zróżnicowania a ujemna o spadku) wraz w wartościami *p-value* (dla jednostronnego obszaru krytycznego)

		X1	X2	X3	X4	X5	X6	X7	X8	X9	X10	X11
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13
Dolnośląskie	t	7,8156	-10,2302	-16,9381	-57,7249	3,9031	-15,0603	1,2976	-3,1168	-14,4130	-43,2185	-12,1939
	p	0,0000	0,0000	0,0000	0,0000	0,0003	0,0000	0,1025	0,0021	0,0000	0,0000	0,0000

Wpływ funduszy pomocowych Unii Europejskiej...

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13
Kujawsko-pomorskie	t	1,3075	-2,9354	57,6707	-19,4107	14,4488	-8,0256	-0,6342	-0,7255	-14,2460	-19,4877	-2,3033
	p	0,1026	0,0040	0,0000	0,0000	0,0000	0,0000	0,2664	0,2381	0,0000	0,0000	0,0158
Lubelskie	t	9,9419	-0,8946	39,1840	-27,6551	19,8472	2,9510	10,6979	9,1754	-6,9397	-18,8815	14,6953
	p	0,0000	0,1903	0,0000	0,0000	0,0000	0,0037	0,0000	0,0000	0,0000	0,0000	0,0000
Lubuskie	t	-1,5253	4,0033	16,9727	-2,0084	3,3130	-11,3715	4,8477	1,4745	-10,5229	-14,9162	-10,5340
	p	0,0756	0,0008	0,0000	0,0329	0,0028	0,0000	0,0002	0,0821	0,0000	0,0000	0,0000
Łódzkie	t	-4,4199	-1,2143	17,2727	-19,5023	42,8006	-24,3555	9,7589	-1,9235	-5,9304	-21,5200	-5,9220
	p	0,0001	0,1188	0,0000	0,0000	0,0000	0,0000	0,0000	0,0337	0,0000	0,0000	0,0000
Małopolskie	t	-4,1956	-1,7505	21,7843	-24,6395	22,1094	-14,4387	12,2131	10,0814	-13,0718	-13,6310	-2,5143
	p	0,0002	0,0477	0,0000	0,0000	0,0000	0,0000	0,0000	0,0000	0,0000	0,0000	0,0103
Mazowieckie	t	14,1601	-4,1055	36,8701	-64,7034	66,7445	-12,0213	50,7829	10,7356	-0,1890	-43,4445	-12,6976
	p	0,0000	0,0001	0,0000	0,0000	0,0000	0,0000	0,0000	0,0000	0,4255	0,0000	0,0000
Opolskie	t	5,8802	-3,3734	13,3030	-3,0225	8,1816	-13,2077	19,3803	1,2914	-3,3275	-6,9448	14,2302
	p	0,0001	0,0035	0,0000	0,0064	0,0000	0,0000	0,0000	0,1128	0,0038	0,0000	0,0000
Podkarpackie	t	9,7170	-8,1124	51,0800	-19,8818	36,4247	-7,6982	13,2926	-4,4653	-15,3902	-10,2332	-11,2137
	p	0,0000	0,0000	0,0000	0,0000	0,0000	0,0000	0,0000	0,0001	0,0000	0,0000	0,0000
Podlaskie	t	1,0210	-6,5341	34,8228	-15,8564	3,6335	-5,5198	-0,9803	3,8676	-8,3431	-15,4773	-15,1968
	p	0,1617	0,0000	0,0000	0,0000	0,0012	0,0000	0,1712	0,0008	0,0000	0,0000	0,0000
Pomorskie	t	3,2935	-3,2103	39,2946	1,0256	35,3670	-19,6819	21,9097	6,8097	-15,9759	-20,7196	-5,5931
	p	0,0020	0,0024	0,0000	0,1593	0,0000	0,0000	0,0000	0,0000	0,0000	0,0000	0,0000
Śląskie	t	-0,3158	-9,8403	36,6999	-20,4173	47,8954	-20,4171	25,0419	6,7364	-17,9053	-46,8507	-25,6336
	p	0,3770	0,0000	0,0000	0,0000	0,0000	0,0000	0,0000	0,0000	0,0000	0,0000	0,0000
Świętokrzyskie	t	1,9088	2,0931	14,4747	-12,3461	3,9514	-6,8997	6,2305	7,0330	1,9278	-13,7697	2,9955
	p	0,0393	0,0283	0,0000	0,0000	0,0008	0,0000	0,0000	0,0000	0,0380	0,0000	0,0052
Warmińsko-mazurskie	t	3,2318	-7,4065	26,5034	-15,8915	17,2180	-6,1928	6,3892	0,9663	-9,6224	-16,3857	-2,6624
	p	0,0022	0,0000	0,0000	0,0000	0,0000	0,0000	0,0000	0,1730	0,0000	0,0000	0,0077
Wielkopolskie	t	16,7338	5,3043	54,0540	-19,8458	17,6412	-36,0853	24,5574	6,6261	-7,5097	-37,9758	1,9106
	p	0,0000	0,0000	0,0000	0,0000	0,0000	0,0000	0,0000	0,0000	0,0000	0,0000	0,0324
Zachodnio-pomorskie	t	5,8453	3,2036	33,9563	-6,0488	12,2565	-8,6033	-0,6743	3,0707	-9,6485	-19,0153	-0,1047
	p	0,0000	0,0023	0,0000	0,0000	0,0000	0,0000	0,2541	0,0031	0,0000	0,0000	0,4589

Źródło: obliczenia i opracowanie własne.

Ocena wpływu obszaru i wartości zrealizowanych projektów współfinansowanych ze środków pomocowych UE na względną zmianę wewnętrznej spójności poszczególnych województw dokonana została natomiast w oparciu o kształtowanie się wartości współczynnika korelacji liniowej Pearsona. Na podstawie wyników zaprezentowanych w tabeli 3 można stwierdzić m.in. występowanie istotnej, bardzo

silnej, dodatniej zależności między wartością zrealizowanych projektów w obszarze energetyki w poszczególnych województwach a wzrostem wewnętrznego zróżnicowania w zakresie liczby mieszkań przypadających na 1000 mieszkańców, co można wytłumaczyć np. wpływem realizacji części tego typu projektów na wzrost ilości uzbrojonych terenów pod zabudowę jedno- i wielorodzinną, szczególnie w miastach na prawach powiatu. O ile w większym lub mniejszym zakresie można byłoby wyjaśnić występowanie również istotnych, dodatnich zależności w przypadku liczby ludności w wieku nieprodukcyjnym na 100 osób w wieku produkcyjnym (X_4) a wartością zrealizowanych projektów w obszarze bezpieczeństwa oraz telekomunikacji i e-usług, czy lesistością (X_8) a projektami zrealizowanymi w obszarze ochrony środowiska lub ujemnych, istotnych zależności między liczbą podmiotów gospodarki narodowej w rejestrze REGON na 1000 mieszkańców w wieku produkcyjnym (X_7) a projektami zrealizowanymi w obszarze ochrony zdrowia czy rozwoju firm, o tyle pewne trudności pojawiają się przy próbie merytorycznego uzasadnienia występujących, istotnych, zależności między zmianą wewnętrznego zróżnicowania województw w zakresie przyrostu naturalnego na 1000 ludności (X_1) a projektami zrealizowanymi w obszarze kultury i sztuki oraz w ochronie środowiska, czy też zgonami niemowląt na 1000 urodzeń żywych (X_2) a wartością projektów zrealizowanych w energetyce. W tych przypadkach wydaje się, że występuje zjawisko tzw. korelacji pozornej.

Tabela 3. Kształtowanie się wartości współczynnika korelacji liniowej Pearsona (r) badającego zależność między zmianami poziomu zróżnicowania zmiennych diagnostycznych a wartościami zrealizowanych projektów współfinansowanych ze środków UE oraz wartości p -value (p) dla testu istotności współczynnika Pearsona

		X1	X2	X3	X4	X5	X6	X7	X8	X9	X10	X11
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13
Administracja	r	-0,152	-0,056	-0,275	-0,382	-0,127	0,100	0,398	-0,003	0,373	-0,108	0,056
	p	0,574	0,838	0,302	0,144	0,639	0,713	0,127	0,992	0,155	0,692	0,837
Badania, rozwój, innowacje	r	-0,028	-0,209	-0,189	0,118	0,219	-0,081	0,324	-0,322	-0,247	0,477	-0,018
	p	0,918	0,437	0,484	0,664	0,414	0,766	0,221	0,224	0,356	0,062	0,947
Bezpieczeństwo	r	-0,072	-0,365	0,151	0,571	0,130	-0,127	0,256	-0,065	-0,336	0,288	0,463
	p	0,790	0,165	0,577	0,021	0,632	0,640	0,339	0,812	0,203	0,280	0,071
Energetyka	r	-0,036	0,525	0,801	0,450	-0,074	0,437	-0,255	0,059	-0,453	-0,174	-0,042
	p	0,894	0,037	0,000	0,080	0,786	0,091	0,340	0,829	0,078	0,520	0,876
Kultura i sztuka	r	-0,519	0,278	0,179	0,113	-0,049	0,322	0,044	0,394	0,061	0,043	-0,008
	p	0,039	0,297	0,506	0,678	0,857	0,224	0,872	0,131	0,822	0,875	0,976

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13
Nauka i edukacja	r	0,141	-0,242	-0,338	-0,147	-0,233	0,281	-0,119	-0,334	0,423	0,272	0,024
	p	0,602	0,366	0,201	0,587	0,385	0,292	0,660	0,206	0,103	0,308	0,930
Ochrona środowiska	r	-0,513	0,200	-0,234	0,145	-0,133	-0,228	0,267	0,578	-0,104	-0,106	0,130
	p	0,042	0,457	0,384	0,592	0,625	0,396	0,318	0,019	0,700	0,695	0,631
Ochrona zdrowia	r	0,034	0,355	0,276	-0,182	-0,327	0,265	-0,525	-0,104	0,278	-0,314	0,051
	p	0,900	0,178	0,301	0,500	0,216	0,322	0,037	0,701	0,297	0,237	0,852
Praca i integracja społeczna	r	0,181	0,338	0,045	-0,269	-0,140	0,185	-0,340	-0,302	0,237	-0,160	0,185
	p	0,502	0,200	0,868	0,313	0,606	0,494	0,197	0,255	0,376	0,553	0,493
Rewitalizacja	r	0,064	-0,118	-0,036	0,109	0,089	0,085	-0,004	-0,009	-0,080	-0,102	-0,062
	p	0,815	0,662	0,896	0,689	0,744	0,755	0,988	0,973	0,769	0,706	0,821
Rozwój firm	r	0,281	0,009	-0,027	-0,457	-0,134	-0,045	-0,511	-0,162	0,441	-0,158	0,091
	p	0,292	0,973	0,921	0,076	0,620	0,868	0,043	0,549	0,087	0,558	0,738
Telekomunikacja i e-usługi	r	0,312	-0,312	-0,349	-0,532	-0,136	-0,057	-0,172	-0,317	0,562	0,144	0,164
	p	0,239	0,239	0,186	0,034	0,614	0,833	0,523	0,231	0,023	0,596	0,544
Transport	r	0,110	0,025	0,023	-0,113	0,007	0,072	0,118	-0,120	0,337	-0,081	-0,315
	p	0,685	0,926	0,932	0,678	0,981	0,790	0,665	0,659	0,201	0,765	0,234
Turystyka	r	-0,010	-0,376	-0,016	-0,218	-0,190	-0,180	-0,493	0,004	0,331	0,114	0,263
	p	0,970	0,151	0,953	0,417	0,481	0,505	0,052	0,989	0,210	0,676	0,325
Współpraca międzynarodowa	r	0,131	-0,394	-0,235	-0,048	-0,308	-0,109	-0,359	-0,189	0,180	0,146	-0,259
	p	0,629	0,131	0,382	0,859	0,246	0,688	0,172	0,482	0,504	0,590	0,333
Inne	r	0,097	0,207	-0,127	0,386	-0,104	0,020	0,235	0,029	-0,346	-0,098	-0,191
	p	0,722	0,442	0,638	0,140	0,700	0,942	0,381	0,917	0,190	0,718	0,480

Źródło: obliczenia i opracowanie własne.

Podsumowanie

Ocena wpływu realizowanych projektów współfinansowanych środkami pomocowymi UE na wzrost wewnętrznej spójności regionów jest niejednoznaczna. Z jednej strony, ogromne środki finansowe otrzymane przez polskie regiony pozwalają nadrobić wieloletnie okresy niedoinwestowania, zwiększają nie tylko subiektywne odczucie mieszkańców tych obszarów o pozytywnym ich wpływie na rozwój społeczno-gospodarczy, ale również są potwierdzane przez obiektywne wskaźniki gospodarcze i społeczne. Z drugiej strony na podstawie przeprowadzonych badań należy stwierdzić, że nie ma wystarczająco mocnych, obiektywnych wskazań, że zrealizowane projekty europejskie przyczyniły się do zmniejszenia wewnętrznego zróżnicowania w kształtowaniu się określonych wskaźników społeczno-ekonomicznych

w poszczególnych województwach. To z kolei może sugerować, że na poziomie powiatów polityka w zakresie pozyskiwania środków pomocowych UE nakierowana jest nie na realizację projektów zmierzających do „nadganiania” określonych zaległości w porównaniu do innych regionów (regresja do średniej), ale przede wszystkim do wzmacniania tych obszarów, w których dany region (powiat) ma lub może uzyskać przewagę nad innymi powiatami (ucieczka do przodu).

Literatura

- Kłóska, R. (2015). *Innowacyjność jako determinanta rozwoju regionalnego w Polsce*. Szczecin: Wydawnictwo Naukowe Uniwersytetu Szczecińskiego.
- Krajowa Strategia Rozwoju Regionalnego 2010–2020: Regiony, Miasta, Obszary wiejskie*. Pobrano z: https://www.mr.gov.pl/media/3337/KSRR_13_07_2010.pdf (04.10.2017).
- Makulska, D. (2004). *Instrumenty polityki regionalnej w Polsce*. Warszawa: Szkoła Główna Handlowa w Warszawie.
- Pierzchalska, M. (2004). Znaczenie spójności społeczno-gospodarczej dla rozwoju regionalnego. W: K. Głąbicka (red.), *Spójność społeczno-ekonomiczna-implikacje regionalne* (s. 14). Radom: Wydawnictwo Instytutu Technologii Eksploatacji.
- Szlachta, J. (2000). *Polityka regionalna Unii Europejskiej*. Warszawa: Fundacja Programów Pomocy dla Rolnictwa (FAPA).
www.strateg.stat.gov.pl (04.10.2017).

Cytowanie

- Czyżycki, R. (2017). Wpływ funduszy pomocowych Unii Europejskiej na wzrost wewnętrznej spójności regionów w Polsce. *Europa Regionum*, 4 (XXXIII), 27–38. DOI: 10.18276/er.2017.33-03.